

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Ільницької Тетяни Євгеніївни на тему: *“Обґрунтування системи селекційно-племінної роботи при удосконаленні коней спортивного напрямку використання”* представлену на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин

Актуальність обраної теми. Сучасне конярство останніми десятиріччями набуло значного прогресу у країнах з високим економічним розвитком, як галузь, що постачає спортивних коней високої якості. Крім того, сам кінний спорт розвинувся, збільшилася кількість дисциплін, відповідно, змінюються вимоги до селекційної роботи з породами спортивного спрямування. Особливої актуальності при цьому набуває розробка та впровадження у вітчизняне кіннозаводство сучасних методів оцінювання комплексу селекційних ознак, притаманних саме спортивним породам коней. Тому метою даної дисертаційної роботи було обрано обґрунтування та розробка системи селекційно-племінної роботи для удосконалення коней спортивного напрямку використання відповідно до сучасних вимог.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано у відділі генетичних ресурсів тварин Інституту розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН впродовж 2013-2018 років. Вона є складовою частиною тематичних планів наукових досліджень за темами: «Розробити систему оцінки племінної цінності коней спортивного призначення з урахуванням вимог міжнародних асоціацій» (№ державної реєстрації 011U003287), «Розробка системи моделювання селекційних процесів у конярстві, що забезпечує збереження та удосконалення малочисельних популяцій» (№ державної реєстрації 0114U001317) та «Встановити генетичні та біологічні особливості коней різних порід та напрямів використання для корегування процесу їх селекційного вдосконалення» (№ державної реєстрації 0116U000514).

Наукова новизна одержаних результатів. Проведено всебічне вивчення та отримано нові дані про тип, проміри та спортивну продуктивність коней різного походження. Відповідно до сучасних вимог розроблений і застосований новий методичний підхід до оцінки продуктивності коней у змаганнях з конкуру, виїздки та триборства. Вперше здійснено комплексне ранжування кіннозаводчиків та жеребців за результатами виступів їх потомків у конкурі, виїздки та триборстві. Розроблено та застосовано нову методику оцінки екстер'єру, рухів, стрибку та темпераменту за лінійною класифікацією для коней спортивного напрямку використання. Запропоновано новий спосіб

прогнозування спортивної роботоздатності коней на основі лінійної класифікації селекційних ознак у 2,5–3-річному віці.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації. У стислій формі та лаконічному стилі викладено основні наукові результати досліджень. Автореферат оформлений згідно вимог Атестаційної колегії України.

Повнота викладення основних положень дисертаційної роботи підтверджується висвітленням основних результатів досліджень в 16 наукових працях, в тому числі 6 статей у фахових виданнях, затверджених МОН України, 1 стаття в іноземному виданні, 7 публікації апробаційного характеру у матеріалах всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій, 3 публікації додатково відображають наукові результати дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових досліджень і рекомендацій сформульованих у дисертації. В процесі виконання дисертаційної роботи основні її положення були реалізовані при розробці Програми створення породної групи коней спортивного напрямку використання. На підґрунті результатів проведених досліджень рекомендовано проводити лінійну класифікацію селекційних ознак, у підборах батьківських пар використовувати лінійні профілі жеребців спортивних порід відповідно до виду кінного спорту. Також обґрунтовано рекомендацію кіннозаводчикам при організації парувальної компанії враховувати умовну кровність за чистокровною верховою породою майбутніх потомків (бажаною є частка від 25 до 50%) та використовувати жеребців найбільш ефективних ліній як вітчизняної, так і імпоротної селекції. Організаціям, на яких покладене ведення централізованого племінного обліку в конярстві, використовувати розроблене програмне забезпечення для аналізу та систематизації інформації щодо спортивної продуктивності коней та лінійної класифікації селекційних ознак.

Зміст та структура дисертації. Структура дисертації загальноприйнята. Робота в обсязі 190 сторінок комп'ютерного тексту, написана літературною українською мовою, матеріали викладені логічно, аргументовано, із правильним застосуванням спеціальної термінології. Аналіз результатів досліджень ґрунтується на даних, представлених у 38 таблицях, робота ілюстрована 5 рисунками та містить 4 додатки. Список використаної науково-методичної літератури включає 165 найменування, з них 80 – латиницею.

Дисертація складається із анотації, вступу, огляду літератури, матеріалу та методів досліджень, результатів власних досліджень, їх аналізу й узагальнення, висновків, пропозицій виробництву, списку використаних джерел, додатків.

У розділі загальної характеристики роботи у стислій формі викладено: вступ, актуальність теми; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; мета і завдання досліджень; наукова новизна і практичне значення одержаних результатів; особистий внесок здобувача; апробація результатів дисертації; публікації та структура і обсяг дисертації.

У Розділі 1 «Огляд літератури», який складається з чотирьох підрозділів, проаналізовано сучасний стан вітчизняного конярства, висвітлено ефективні методи оцінювання коней за власною спортивною продуктивністю, зокрема, викладено специфіку лінійної класифікації ознак екстер'єру та спортивних якостей коней, особливості оцінки коней за результати кінноспортивних змагань. Наведено основні показники оцінювання жеребців за якістю потомства та досвід прогнозування спортивної якості коней у практиці вітчизняних та зарубіжних фахівців.

У Розділі 2 «Матеріали і методика досліджень» наведені базові господарства, де проводились дослідження, принципи утворення дослідних груп, методичні підходи та загальна схема досліджень, описані методи досліджень.

Розділ 3 «Результати власних досліджень» складається з 15 підрозділів. У підрозділі 3.1 дисертанткою надано загальну характеристику піддослідних коней, що брали участь у кінноспортивних змаганнях.

У підрозділі 3.2 описано екстер'єрно-конституційні особливості дослідних груп коней.

На підставі проведеного експериментального аналізу у підрозділі 3.3 дисертанткою обґрунтовано новий методичний підхід до оцінки спортивної продуктивності коней у змаганнях з класичних видів кінного спорту.

У підрозділі 3.4 наведено результати порівняльного оцінювання показників спортивної продуктивності коней дослідних груп у конкурі, виїзді та триборстві.

Підрозділ 3.5 висвітлює мінливість показників спортивної продуктивності коней дослідних груп.

У підрозділі 3.6 наведено ранжування спортивних коней за місцем народження.

Підрозділ 3.7 присвячений визначенню лінійних характеристик екстер'єру, рухових та стрибкових якостей, темпераменту коней дослідних груп.

У підрозділі 3.8 встановлено взаємозалежність лінійних ознак екстер'єру, рухових та стрибкових якостей, темпераменту коней дослідних груп.

Підрозділ 3.9 висвітлює результати аналізу генеалогічної структури дослідженого масиву коней і її вплив на показники їх спортивної продуктивності.

У підрозділі 3.10 наведено результати оцінки впливу умовної кровності за чистокривною верховою породою на спортивну продуктивність дослідних коней.

У підрозділі 3.11 наведено результати оцінювання жеребців-плідників за спортивною продуктивністю потомства, а у розділі 3.12 наведено результати оцінювання жеребців за лінійними характеристиками потомства. У даному підрозділі наведено дуже цікаві у практичному плані результати досліджень впливу жеребців імпортової селекції на якість потомства, що може значно

підвищити рівень селекції завдяки добору жеребців-плідників за визначеними родоводами.

Розділ 3.13 представляє методику прогнозування спортивної роботоздатності за лінійними ознаками екстер'єру, рухів, стрибку та темпераменту спортивних коней дослідних груп.

У розділі 3.14 наведено характеристики програмного забезпечення, запропонованого дисертанткою для обліку коей спортивного напряму продуктивності та оцінювання їх основних селекційних ознак.

Розділ 3.15 присвячений визначенню економічної ефективності розведення коней спортивного напряму використання.

Суттєвих недоліків щодо об'єму, структури та технічного оформлення дисертаційної роботи не виявлено. Завершується дисертаційна робота 11 науково обґрунтованими висновками, які логічно витікають з матеріалів досліджень та 3 пропозиціями виробництву.

Представлена робота є завершеною науковою працею, у якій вирішено важливе науково-практичне завдання – обґрунтовано та розроблено систему селекційно-племінної роботи для удосконалення коней спортивного напряму використання відповідно до сучасних вимог.

Відповідність дисертаційної роботи обраній спеціальності. Зміст дисертаційної роботи (мета, завдання досліджень, використані методики досліджень та отримані при цьому результати, сформульовані висновки і пропозиції) відповідають паспорту спеціальності 06.02.04 – технологія виробництва продуктів тваринництва.

Зауваження. Слід зазначити окремі недоліки рецензованої дисертації, які не впливають на загальну позитивну оцінку проведених досліджень:

1. При визначенні актуальності досліджень у вступі дисертантка зазначає, що коні вітчизняної селекції поступаються за продуктивністю імпортованим через застарілі підходи до оцінювання і відбору селекційних ознак, втім відомо, що занепад вітчизняного спортивного конярства пов'язаний із багатьма іншими, переважно економічними факторами.

2. Розділ 1 «Огляд літератури» занадто широкий, так у його підрозділах проаналізовано літературні джерела за напрямками, які не входили до поставлених завдань і не розкриті у розділі 3 «Власні дослідження».

3. У розділі 2 «Загальна методика й основні методи досліджень» зазначені ознаки, що оцінюються – «спортивна роботоздатність» і «спортивна продуктивність», слід пояснити, чим вони відрізняються один від одного.

4. У розділі 3 «Результати власних досліджень»:

- в підрозділі 3.1 «Характеристика коней, які беруть участь у змаганнях з кінного спорту» чомусь в окрему таблицю (табл. 3.3) винесено чисельність та породних склад триборних коней у період 2012-2018 років, хоча підрозділ стосується також і конкурних і виїздових коней;

- підрозділ 3.2 «Екстер'єрно-конституційні особливості коней спортивних порід» перенасичений посиланнями на літературні джерела, хоча б можна було

більш детально описати таблицю 3.4 і розкрити кореляційні зв'язки між усіма оцінюваними ознаками екстер'єру;

- у розділі 3.3 «Новий методичний підхід до оцінки спортивної продуктивності коней у змаганнях з класичних видів кінного спорту» також занадто детальний аналіз інструкцій та методик, що відносяться до існуючих вимог кінного спорту, які доцільніше було винести до попередніх розділів. Разом із тим не досить чітко окреслено, чим новий методичний підхід відрізняється від існуючих;

- у розділі 3.5 «Співвідносна мінливість показників спортивної продуктивності коней різних груп порід» в таблиці 3.12 варто було позначити, який біометричний показник вивчається, в даному випадку – коефіцієнт кореляції;

- підрозділ 3.7 «Характеристика екстер'єру, якості рухів, стрибку та темпераменту за лінійною шкалою» містить забагато аналізу літературних джерел і посилань на правила кінноспортивних змагань;

- масивні таблиці 3.15 і 3.17 доцільно було б винести у додатки;

- після таблиці 3.17 зазначається, що коні української верхової породи, як і загальне спортивне поголів'я, мали прямокутний формат тулуба, відрізнялися високою холкою, характеризувались гарно окресленими кінцівками, втім, порівняльна таблиця за породною належністю відсутня;

- у підрозділі 3.9 «Генеалогічна структура поголів'я коней спортивного напрямку використання» зазначено, що серед коней української верхової породи більше 17 % походять від батьків, які не належать до жодній лінії, втім, вони могли належати до ліній інших порід (ганноверської, тракененської, вестфальської, чистокровної верхової тощо), що мають чітку генеалогічну структуру. При аналізі генеалогічної структури української верхової породи не враховано лінії Хрусталя, Гугенота і Водопада, хоча представники цих ліній наявні у зазначених базових господарствах. У майбутній роботі також бажано оцінити не лише вплив лінійної належності, але й вплив лінійних поєднань (лінія батька – лінія матері);

- перший абзац розділу 3.10 «Спортивна продуктивність коней залежно від умовної кровності за чистокровною верховою породою» зайвий, адже описує з посиланнями на літературні джерела загальновідомий факт впливу чистокровної верхової породи на світове спортивне конярство. У даному підрозділі було б доцільно визначити кореляційні зв'язки між умовною кровністю та показниками робочої продуктивності – це є побажанням для подальших досліджень, особливо це актуально для української верхової породи;

У роботі зустрічаються редакційні погрішності та незначні друкарські помилки, деякі рисунки (рис. 3.1, 3.2) надто дрібні і невиразні, кілька таблиць не відформатовані.

Зазначені зауваження в цілому не впливають на суть роботи та науково-практичну цінність виконаних досліджень.

Загальний висновок. Представлена до захисту дисертаційна робота є цілісною завершеною науковою працею, виконаною на сучасному методичному рівні, за змістом, актуальністю, науковою новизною, практичною цінністю, структурою і формою відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 (із доповненнями) до кандидатських дисертацій. Вважаю, що її автор **Ільницька Тетяна Євгенівна** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин.

Офіційний опонент – заступник директора
з наукової роботи Інституту тваринництва НААН,
старший науковий співробітник,
доктор с.-г. наук зі спеціальності
06.02.01 – розведення та селекція тварин
(61026, Україна, м. Харків,
Інститут тваринництва НААН,
вул. Тваринників, 1-А,
тел. +38(099)4654198, e-mail: tkachova_i@i.ua)

І.В. Ткачова

Підпис І.В. Ткачової засвідчую:

Головний спеціаліст ІТ НААН,
кандидат с.-г. наук

В.С. Петраш